Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 11ης Απριλίου 2013*

«Περιβάλλον — Οδηγία 92/43/ΕΟΚ — Άρθρο 6 — Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων — Ειδικές ζώνες διατήρησης — Εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή έργου σε προστατευόμενο τόπο — Εφαρμοστέα κριτήρια για την εκτίμηση της πιθανότητας ένα τέτοιο σχέδιο ή έργο να παραβλάψει την ακεραιότητα του οικείου τόπου — Ο τόπος Lough Corrib — Σχέδιο κατασκευής της οδού N6 για την παράκαμψη της πόλης του Galway»

Στην υπόθεση C-258/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Supreme Court (Ιρλανδία) με απόφαση της 13ης Μαΐου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Μαΐου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Peter Sweetman,

Ireland,

Attorney General,

Minister for the Environment, Heritage and Local Government

κατά

An Bord Pleanála,

παρεμβαίνοντες:

Galway County Council,

Galway City Council,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, προεδρεύουσα του τρίτου τμήματος, και τους K. Lenaerts, Γ. Αρέστη (εισηγητή), J. Malenovský και T. von Danwitz, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 12ης Σεπτεμβρίου 2012,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο Peter Sweetman, εκπροσωπούμενος από τον B. Harrington, solicitor, και τον R. Lyons, SC,

— η Ιρλανδία, ο Attorney General και ο Minister for the Environment, Heritage and Local Government, εκπροσωπούμενοι από τη E. Creedon, επικουρούμενη από τον G. Simons, SC, και την M. Gray, BL,

— το An Bord Pleanála, εκπροσωπούμενο από τους A. Doyle και O. Doyle, solicitors, και από την N. Butler, SC,

— το Galway County Council και το Galway City Council, εκπροσωπούμενα από τον V. Raine και την A. Casey, επικουρούμενους από τον E. Keane, SC, και από τον B. Kennedy, BL,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Γ. Καριψιάδη,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την H. Walker, επικουρούμενη από την K. Smith, barrister,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Petrova και τον K. Mifsud-Bonnici,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 22ας Νοεμβρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ αφενός του P. Sweetman, της Ιρλανδίας, του Attorney General και του Minister for the Environment, Heritage and Local Government (Υπουργού Περιβάλλοντος, Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Τοπικής Αυτοδιοίκησης) και αφετέρου του An Bord Pleanála (του Ιρλανδικού Συμβουλίου Σχεδιασμού, στο εξής: An Bord), υπέρ του οποίου έχουν παρέμβει το Galway County Council και το Galway City Council (το Συμβούλιο της Κομητείας του Galway και ο Δήμος Galway), αντικείμενο της οποίας είναι η απόφαση του An Bord να εγκρίνει το σχέδιο κατασκευής της οδού N6 για την παράκαμψη της πόλης του Galway.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για τους οικοτόπους έχει ως εξής:

«εκτιμώντας ότι η παρούσα οδηγία συμβάλλει στον γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης, δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις· ότι η διατήρηση αυτής της βιοποικιλότητας ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων».

4 Το άρθρο 1, στοιχεία δ′, ε′, ια′ και ιβ′, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[…]

δ) *τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας:* οι τύποι φυσικών οικοτόπων που διατρέχουν τον κίνδυνο να εξαφανιστούν από το οριζόμενο από το άρθρο 2 έδαφος και για τη διατήρηση των οποίων η Κοινότητα φέρει ιδιαίτερη ευθύνη λόγω του μεγέθους του τμήματος της φυσικής κατανομής τους που περιλαμβάνεται στο οριζόμενο από το άρθρο 2 έδαφος. Αυτοί οι τύποι φυσικών οικοτόπων στους οποίους αποδίδεται προτεραιότητα σημειώνονται με αστερίσκο (*) στο παράρτημα Ι,

ε) *κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου:* το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που επιδρούν σε έναν φυσικό οικότοπο, καθώς και στα χαρακτηριστικά είδη που βρίσκονται σε αυτόν, και οι οποίοι παράγοντες μπορούν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα τη φυσική του κατανομή, τη δομή του και τις λειτουργίες του, καθώς και τη μακροπρόθεσμη επιβίωση των χαρακτηριστικών ειδών του στο αναφερόμενο στο άρθρο 2 έδαφος.

Η “κατάσταση της διατήρησης” ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται “ικανοποιητική” όταν:

— η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται

και

— η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον

και

— η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών κρίνεται ικανοποιητική κατά την έννοια του στοιχείου θ′,

[...]

ια) *τόπος κοινοτικής σημασίας* [στο εξής: ΤΚΣ]: ένας τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή ή στις βιογεωγραφικές περιοχές στις οποίες ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι ή ενός είδους του παραρτήματος ΙΙ σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και ο οποίος μπορεί επιπλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της “Φύσης 2000” (Natura 2000) που αναφέρεται στο άρθρο 3 ή/και να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές.

[...]

ιβ) *ειδική ζώνη διατήρησης*: ένας τόπος κοινοτικής σημασίας ορισμένος από τα κράτη μέλη μέσω κανονιστικής, διοικητικής ή/και συμβατικής πράξης, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων ή/και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε ο τόπος.»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους έχει ως εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Συνιστάται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών [διατήρησης], επονομαζόμενο “Natura 2000”. Το δίκτυο αυτό […] πρέπει να διασφαλίζει τη διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

Το δίκτυο “Natura 2000” περιλαμβάνει και τις ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202)].»

7 Το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί […] λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

8 Το παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους επιγράφεται «Τύποι φυσικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση απαιτεί τον χαρακτηρισμό εδαφών ως ειδικών ζωνών διατήρησης» και στον κωδικό 8240 χαρακτηρίζει ως τύπο οικοτόπου προτεραιότητας τις «ασβεστολιθικές πλάκες».

Το ιρλανδικό δίκαιο

9 Η κανονιστική απόφαση για τη μεταφορά στην ιρλανδική νομοθεσία της νομοθεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τους φυσικούς οικοτόπους του 1997 [European Communities (Natural Habitats) Regulations, 1997], όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο στην υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (στο εξής: κανονιστική απόφαση του 1997), μεταφέρει στην ιρλανδική έννομη τάξη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία για τους οικοτόπους.

10 Το άρθρο 30 της κανονιστικής απόφασης του 1997, με το οποίο μεταφέρθηκαν στην ιρλανδική έννομη τάξη οι απαιτήσεις του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, ορίζει τα εξής:

«(1) Όταν ένα σχέδιο ανάπτυξης του οδικού δικτύου, το οποίο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 51 του νόμου για το οδικό δίκτυο του 1993 [Roads Act, 1993], έχει υποβληθεί για έγκριση [στην αρμόδια αρχή], δεν συνδέεται άμεσα ούτε είναι απαραίτητο για τη διαχείριση ενός ευρωτόπου, αλλά είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, τον εν λόγω τόπο, η εν λόγω αρχή μεριμνά για τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεών του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του εν λόγω τόπου.

(2) Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον που πραγματοποιείται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 51, παράγραφος 2, του νόμου για τις οδικό δίκτυο του 1993 στο πλαίσιο σχεδίου ανάπτυξης του οδικού δικτύου, κατά την έννοια της παραγράφου 1, θεωρείται ως δέουσα εκτίμηση κατά το παρόν άρθρο.

(3) [Η αρμόδια αρχή], λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων που πραγματοποιείται σύμφωνα με την παράγραφο 1, εγκρίνει το σχέδιο οδικής ανάπτυξης μόνον αφού βεβαιωθεί ότι το σχέδιο δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του ευρωτόπου περί του οποίου πρόκειται.

(4) [Η αρμόδια αρχή], όταν εξετάζει αν το σχέδιο οδικής ανάπτυξης μπορεί να παραβλάψει την ακεραιότητα του ευρωτόπου περί του οποίου πρόκειται, λαμβάνει υπόψη τον τρόπο εκτέλεσης του σχεδίου αυτού και τις προϋποθέσεις ή τους περιορισμούς που θέτει η εγκριτική απόφαση.

(5) [Η αρμόδια αρχή] μπορεί, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων, εφόσον εξακριβώσει ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, να αποφασίσει να εγκρίνει το σχέδιο οδικής ανάπτυξης, αν για την εκτέλεση του σχεδίου αυτού συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος.

(6)

(a) Οι επιτακτικοί λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος περιλαμβάνουν επίσης, με την επιφύλαξη του στοιχείου b, λόγους κοινωνικής ή οικονομικής φύσης.

(b) Αν στον οικείο τόπο βρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή ένα είδος προτεραιότητας, οι μόνοι επιτρεπόμενοι λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος είναι οι εξής:

(i) λόγοι αναγόμενοι στην υγεία των ανθρώπων ή τη δημόσια ασφάλεια,

(ii) θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή,

(iii) κατόπιν έκδοσης γνωμοδότησης της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Με απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008 το An Bord ενέκρινε το σχέδιο κατασκευής της οδού N6, η οποία θα παρέκαμπτε την πόλη του Galway. Το σχέδιο πρόβλεπε ότι ένα μέρος της οδού αυτής θα διέσχιζε τον ΤΚΣ Lough Corrib. Κατόπιν επέκτασης του ΤΚΣ αυτού, ο εν λόγω τόπος καλύπτει συνολικά δεκατέσσερις οικοτόπους περιλαμβανόμενους στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους, από τους οποίους έξι είναι τύποι οικοτόπων προτεραιότητας, μεταξύ των οποίων καταλέγονται οι ασβεστολιθικές πλάκες καρστικού τύπου, δηλαδή ο προστατευόμενος οικότοπος τον οποίο συγκεκριμένα αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης.

12 Το εν λόγω σχέδιο οδοποιίας συνεπάγεται την οριστική απώλεια 1,47 περίπου εκταρίου από τις ασβεστολιθικές αυτές πλάκες εντός του ΤΚΣ του Lough Corrib. Αυτή η έκταση του 1,47 εκταρίου θα εξαφανιστεί από μια ζώνη την οποία ο επιθεωρητής του An Bord περιγράφει ως «χωριστή υποπεριοχή και περιοχή που έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι περιλαμβάνει σημαντικές ζώνες οικοτόπου προτεραιότητας» και η οποία καταλαμβάνει συνολικά έκταση 85 εκταρίων ασβεστολιθικών πλακών. Η έκταση αυτή αποτελεί μέρος της συνολικής έκτασης των 270 εκταρίων των ασβεστολιθικών αυτών πλακών, η οποία αποτελεί τύπο οικοτόπου προτεραιότητας κατά την έννοια του παραρτήματος I της οδηγίας για τους οικοτόπους και βρίσκεται εξ ολοκλήρου εντός του εν λόγω ΤΚΣ.

13 Κατά την ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκε η απόφαση του An Bord η ζώνη αυτή είχε ήδη καταχωριστεί ως πιθανός ΤΚΣ σε κατάλογο τόπων που είχε διαβιβάσει η Ιρλανδία στην Επιτροπή. Ο τόπος του Lough Corrib, όπως είχε επεκταθεί, χαρακτηρίστηκε επισήμως ως ΤΚΣ με απόφαση της Επιτροπής της 12ης Δεκεμβρίου 2008. Κατά το αιτούν δικαστήριο, μολονότι η Επιτροπή δεν είχε χαρακτηρίσει επισήμως τον τόπο αυτό ως ΤΚΣ πριν από την τελευταία αυτή ημερομηνία, το An Bord ήταν υποχρεωμένο, δυνάμει του εθνικού δικαίου, να προβλέψει για τον τόπο αυτό, από τον Δεκέμβριο του 2006, προστασία ισοδύναμη με την προστασία που παρέχεται από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους.

14 Το An Bord, στην απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, εξέθεσε, μεταξύ άλλων, ότι «κρίνεται ότι το μέρος του έργου οδοποιίας που εγκρίνεται θα είναι κατάλληλη λύση για τις προσδιορισμένες κυκλοφοριακές ανάγκες της πόλης και των περιχώρων […] και ότι, μολονότι σε τοπικό επίπεδο έχει σοβαρές επιπτώσεις για το Lough Corrib που είναι υποψήφια ειδική ζώνη διατήρησης, δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα αυτής της υποψήφιας ειδικής ζώνης διατήρησης. Κατά συνέπεια, το αναπτυξιακό έργο που εγκρίνεται με την παρούσα απόφαση δεν θα έχει απαράδεκτες περιβαλλοντικές συνέπειες και είναι σύμφωνο με τον ορθό χωροθετικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.»

15 Ο P. Sweetman υπέβαλε αίτηση να του επιτραπεί η άσκηση προσφυγής ενώπιον του High Court, με την οποία έθεσε ειδικότερα ζήτημα νομιμότητας της απόφασης του An Bord της 20ής Νοεμβρίου 2008. Κατά τον P. Sweetman, το An Bord ερμήνευσε εσφαλμένα το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθόσον κατέληξε ιδίως στο συμπέρασμα ότι το σχεδιαζόμενο έργο οδοποιίας στον προστατευόμενο τόπο Lough Corrib δεν θα «παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου».

16 Με απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2009 το High Court απέρριψε την αίτηση του P. Sweetman να του επιτραπεί η άσκηση προσφυγής και επικύρωσε την απόφαση του An Bord. Στις 6 Νοεμβρίου 2009 επιτράπηκε στον P. Sweetman να υποβάλει αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Supreme Court.

17 Το εν λόγω δικαστήριο εκθέτει ότι έχει ορισμένες αμφιβολίες σχετικά με το ζήτημα πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί ένα σχέδιο ή έργο, όταν πραγματοποιείται η δέουσα εκτίμησή του κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους, να «παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου». Συναφώς το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι η απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-127/02, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging (Συλλογή 2004, σ. I-7405), δεν έχει διαλύσει τελείως όλες τις αμφιβολίες του αυτές.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές το Supreme Court αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ποια είναι τα νομικά κριτήρια που πρέπει να εφαρμόσει η αρμόδια αρχή κατά την αξιολόγηση της πιθανότητας ένα σχέδιο που εμπίπτει στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους να "παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου";

2) Έχει η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης ως συνέπεια ότι ένα τέτοιο σχέδιο δεν μπορεί να εγκριθεί, αν ενδέχεται να οδηγήσει στη μόνιμη μη ανανεώσιμη απώλεια ολόκληρου ή οποιουδήποτε μέρους του οικείου οικοτόπου;

3) Ποια είναι η σχέση, αν υπάρχει, μεταξύ του άρθρου 6, παράγραφος 4, [της εν λόγω οδηγίας] και της κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, λήψης της απόφασης ότι το σχέδιο δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

19 Το Galway County Council και το Galway City Council ισχυρίζονται κατ' ουσία ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα, διότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, αφού η απόφαση του An Bord που ενέκρινε το σχέδιο κατασκευής της οδού N6 για την παράκαμψη της πόλης του Galway εκδόθηκε πριν από την απόφαση της Επιτροπής να καταχωρίσει ως ΤΚΣ την επέκταση του τόπου του Lough Corrib την οποία αφορά το εν λόγω σχέδιο.

20 Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι κατά την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του An Bord, δηλαδή στις 20 Νοεμβρίου 2008, η επέκταση αυτή του τόπου Lough Corrib είχε κοινοποιηθεί εντός της Ιρλανδίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 της κανονιστικής απόφασης του 1997, αλλά δεν είχε περιληφθεί ακόμη στον κατάλογο των τόπων που εγκρίνει η Επιτροπή ως ΤΚΣ. Η Επιτροπή εξέδωσε τη σχετική απόφαση στις 12 Δεκεμβρίου 2008, δηλαδή τρεις εβδομάδες μετά την απόφαση του An Bord.

21 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως αναφέρει άλλωστε και το αιτούν δικαστήριο, το γράμμα του άρθρου 30 της κανονιστικής απόφασης του 1997 έχει μεγάλη ομοιότητα με το γράμμα του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Επιπλέον, από τον τίτλο της κανονιστικής αυτής απόφασης συνάγεται ότι ο Ιρλανδός νομοθέτης, εκδίδοντας την απόφαση αυτή, αποσκοπούσε στη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στην ιρλανδική νομοθεσία. Τέλος, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η Ιρλανδία, παρέχοντας σε ένα τόπο για τον οποίο έχει γίνει κοινοποίηση, πριν ο τόπος αυτός χαρακτηριστεί ως ΤΚΣ και καταχωριστεί στον κατάλογο που καταρτίζει η Επιτροπή, ισοδύναμη προστασία με την παρεχόμενη από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, έκρινε ότι συμμορφώθηκε με την υποχρέωσή της να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα προστασίας ενόψει του χαρακτηρισμού ενός τόπου ως ΤΚΣ.

22 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι, μολονότι τα μέτρα προστασίας που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους είναι υποχρεωτικά μόνο όσον αφορά τους τόπους που έχουν καταχωριστεί στον κατάλογο που καταρτίζει η Επιτροπή για τους τόπους που επιλέγονται ως ΤΚΣ, εξ αυτού δεν συνάγεται όμως ότι τα κράτη μέλη δεν υπέχουν υποχρέωση προστασίας των τόπων από τη στιγμή που τους προτείνουν, με τον εθνικό κατάλογο που διαβιβάζουν στην Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, ως τόπους που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΤΚΣ (βλ. αποφάσεις της 13ης Ιανουαρίου 2005, C-117/03, Dragaggi κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-167, σκέψεις 25 και 26, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2006, C-244/05, Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-8445, σκέψεις 36 και 37).

23 Κατά συνέπεια, από τη στιγμή που ένα κράτος μέλος προτείνει, με τον εθνικό κατάλογο που διαβιβάζει στην Επιτροπή κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για τους οικοτόπους, ορισμένο τόπο ως τόπο που μπορεί να χαρακτηριστεί ως ΤΚΣ, η οδηγία αυτή επιβάλλει στο κράτος μέλος αυτό, τουλάχιστον μέχρι τη λήψη της απόφασης της Επιτροπής, την υποχρέωση να λαμβάνει μέτρα προστασίας κατάλληλα να διασφαλίσουν το σχετικό οικολογικό ενδιαφέρον (βλ. επ' αυτού τις προαναφερθείσες αποφάσεις Dragaggi κ.λπ., σκέψη 29, και Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ., σκέψη 38). Δεν μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτό ότι η περίπτωση ενός τέτοιου τόπου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

24 Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει συνεπώς ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Supreme Court.

Επί της ουσίας

25 Το αιτούν δικαστήριο, με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα σχέδιο που δεν συνδέεται άμεσα ή δεν είναι άμεσα αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου παραβλάπτει, σε μια περίπτωση όπως αυτή την οποία αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης, την ακεραιότητα του τόπου αυτού. Ενόψει της ερμηνείας αυτής, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα αφενός των ενδεχόμενων συνεπειών της αρχής της προφύλαξης και αφετέρου της σχέσης μεταξύ των παραγράφων 3 και 4 του εν λόγω άρθρου 6.

26 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η εκτέλεση του σχεδίου κατασκευής της οδού N6 για την παράκαμψη της πόλης του Galway θα κατέληγε στην οριστική και ανεπανόρθωτη εξαφάνιση ενός τμήματος των ασβεστολιθικών πλακών του ΤΚΣ του Lough Corrib, οι οποίες αποτελούν έναν τύπο φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας για τον οποίο προβλέπεται ειδική προστασία από την οδηγία για τους οικοτόπους. Το An Bord, κατόπιν της εκτίμησης των επιπτώσεων που θα είχε αυτό το σχέδιο οδοποιίας στον ΤΚΣ του Lough Corrib, κατέληξε στο πόρισμα ότι το σχέδιο αυτό θα είχε μεν τοπικά σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στον εν λόγω τόπο, αλλά οι επιπτώσεις αυτές δεν επρόκειτο να παραβλάψουν την ακεραιότητα του τόπου αυτού.

27 Κατά τον P. Sweetman, την Ιρλανδία, τον Attorney General, τον Minister for the Environment, Heritage and Local Government και την Επιτροπή, το γεγονός ότι το εν λόγω σχέδιο οδοποιίας έχει τέτοιες αρνητικές επιπτώσεις στον οικείο τόπο σημαίνει κατ' ουσία ότι παραβλάπτεται η ακεραιότητα του τόπου αυτού. Αντίθετα, το An Bord, το Galway County Council, το Galway City Council και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν ότι η διαπίστωση ότι ο εν λόγω τόπος θα υποβαθμιστεί δεν είναι κατ' ανάγκη ασυμβίβαστη με το συμπέρασμα ότι δεν παραβλάπτεται η ακεραιότητα του τόπου αυτού.

28 Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει μια διαδικασία εκτίμησης που αποσκοπεί στο να εξασφαλίζεται ότι, χάρη στη διεξαγωγή προληπτικού ελέγχου, ένα σχέδιο μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του οικείου τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάσει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, θα εγκρίνεται μόνον εφόσον δεν θα παραβλάπτει την

ακεραιότητα του τόπου αυτού (προαναφερθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 34, και απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2012, C-182/10, Solvay κ.λπ., σκέψη 66).

29 Η εν λόγω διάταξη προβλέπει συνεπώς δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, την οποία ρυθμίζει η πρώτη περίοδος της ίδιας αυτής διάταξης, επιβάλλεται στα κράτη μέλη η υποχρέωση να προβαίνουν σε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων που έχει ένα σχέδιο επί ενός προστατευόμενου τόπου, εφόσον είναι πιθανό ότι το σχέδιο αυτό θα επηρεάσει σημαντικά τον εν λόγω τόπο (βλ. επ' αυτού την προαναφερθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψεις 41 και 43).

30 Συναφώς, αν ένα σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου, ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου αυτού, πρέπει να θεωρείται ως δυνάμενο να επηρεάσει σημαντικά τον τόπο αυτό. Η εκτίμηση αυτού του κινδύνου πρέπει να γίνεται υπό το πρίσμα ιδίως των ειδικών περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών και συνθηκών του τόπου τον οποίο αφορά το σχέδιο (βλ. επ' αυτού την προαναφερθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 49).

31 Κατά τη δεύτερη φάση, την οποία ρυθμίζει η δεύτερη περίοδος του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους και η οποία διεξάγεται μετά από τη δέουσα εκτίμηση, το εν λόγω σχέδιο μπορεί να εγκριθεί μόνο υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβλάπτει την ακεραιότητα του οικείου τόπου, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 4 του ίδιου αυτού άρθρου.

32 Συναφώς, για να εξακριβωθεί η έννοια της φράσης «παραβλάπτει την ακεραιότητα του τόπου», επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 43 των προτάσεών της, οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να ερμηνεύονται ως ενιαίο σύνολο σε σχέση με τους στόχους διατήρησης που επιδιώκονται με την εν λόγω οδηγία. Συγκεκριμένα, οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου αυτού αποσκοπούν στη διασφάλιση ίδιου επιπέδου προστασίας για τους φυσικούς οικοτόπους και τους οικοτόπους ειδών (βλ. επ' αυτού την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-404/09, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2011, σ. I-11853, σκέψη 142), ενώ η παράγραφος 4 του εν λόγω άρθρου αποτελεί απλώς διάταξη που παρεκκλίνει από τη δεύτερη περίοδο της εν λόγω παραγράφου 3.

33 Το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ουσιώδους σκοπού της διατήρησης και της προστασίας της ποιότητας του περιβάλλοντος, περιλαμβανομένης της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και επιβάλλουν μια γενική υποχρέωση προστασίας, που αποσκοπεί στην αποτροπή της υποβάθμισης και των ενοχλήσεων που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές συνέπειες από την άποψη των σκοπών της οδηγίας αυτής (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, C-226/08, Stadt Papenburg, Συλλογή 2010, σ. I-131, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει ότι στην περίπτωση κατά την οποία, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης που πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας αυτής, ένα σχέδιο πρέπει να εκτελείται για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται και λόγοι κοινωνικής ή οικονομικής φύσης, και εφόσον δεν υφίστανται εναλλακτικές λύσεις, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο, ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000 (βλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, C-304/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2007, σ. I-7495, σκέψη 81, καθώς και Solvay κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 72).

35 Συναφώς, το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, ως διάταξη εισάγουσα παρέκκλιση από το προβλεπόμενο στη δεύτερη περίοδο της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου κριτήριο έγκρισης, δεν μπορεί να εφαρμόζεται παρά μόνο αφού έχει πραγματοποιηθεί η ανάλυση των επιπτώσεων ενός σχεδίου σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω παραγράφου 3 (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Solvay κ.λπ., σκέψεις 73 και 74).

36 Κατά συνέπεια, οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους επιβάλλουν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να τηρούν μια σειρά ειδικών υποχρεώσεων και διαδικασιών, με σκοπό τη διασφάλιση, όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, της διατήρησης, ή ενδεχομένως της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και ιδιαίτερα των ειδικών ζωνών διατήρησης.

37 Συναφώς το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπει ότι η κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται ικανοποιητική, μεταξύ άλλων, όταν η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται και η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον.

38 Στο πλαίσιο αυτό το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, προκειμένου να διατηρούνται τα οικολογικά χαρακτηριστικά των τύπων φυσικών οικοτόπων (βλ. αποφάσεις της 20ής Μαΐου 2010, C-308/08, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2010, σ. I-4281, σκέψη 21, και της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, προαναφερθείσα, σκέψη 163).

39 Κατά συνέπεια, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι προϋπόθεση για να μην παραβλάπτεται η ακεραιότητα ενός τόπου ως φυσικού οικοτόπου, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους, είναι η διατήρησή του σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, πράγμα που συνεπάγεται, όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 54 έως 56 των προτάσεών της, τη διασφάλιση της διατήρησης των συστατικών χαρακτηριστικών του οικείου τόπου που έχουν σχέση με την παρουσία ενός τύπου φυσικού οικοτόπου, του οποίου ο σκοπός διατήρησης αποτέλεσε τον λόγο καταχώρισης του τόπου αυτού στον κατάλογο των ΤΚΣ, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής.

40 Η έγκριση ενός σχεδίου, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους, επιτρέπεται συνεπώς μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι αρμόδιες αρχές, αφού έχουν εντοπίσει όλες τις πτυχές του εν λόγω σχεδίου που θα μπορούσαν, καθαυτές ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν την επίτευξη των στόχων διατήρησης του οικείου τόπου και αφού έχουν λάβει υπόψη τις πιο προωθημένες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος, έχουν διαμορφώσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο σχέδιο δεν πρόκειται να έχει επιβλαβείς επιπτώσεις για την ακεραιότητα του τόπου αυτού. Η πεποίθηση αυτή διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται, από επιστημονική άποψη, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη μη ύπαρξη τέτοιων επιπτώσεων (βλ. επ' αυτού προαναφερθείσες αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 99, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 67).

41 Συναφώς επισημαίνεται ότι, αφού η αρμόδια αρχή είναι υποχρεωμένη να μην εγκρίνει το σχέδιο που της έχει υποβληθεί, αν υπάρχει αβεβαιότητα ως προς τη μη ύπαρξη επιβλαβών επιπτώσεων για την ακεραιότητα του οικείου τόπου, το κριτήριο που προβλέπει σχετικά με την έγκριση το άρθρο 6, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους εμπεριέχει την αρχή της προφύλαξης και παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικής αποτροπής των απειλών που ενέχουν για την ακεραιότητα των προστατευόμενων τόπων τα υπό εξέταση σχέδια. Ένα λιγότερο αυστηρό κριτήριο έγκρισης δεν θα μπορούσε να διασφαλίσει το ίδιο αποτελεσματικά την επίτευξη του σκοπού της προστασίας των τόπων, τον οποίο ακριβώς επιδιώκει η εν λόγω διάταξη (προαναφερθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψεις 57 και 58).

42 Η παραπάνω διαπίστωση ισχύει κατά μείζονα λόγο για την υπόθεση της κύριας δίκης, διότι ο οικότοπος που πρόκειται να επηρεαστεί από το υπό εξέταση σχέδιο οδοποιίας ανήκει στην κατηγορία των τύπων φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας, τους οποίους ορίζει το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, της εν λόγω οδηγίας ως τους «τύπους φυσικών οικοτόπων που διατρέχουν τον κίνδυνο να εξαφανιστούν» και για τη διατήρηση των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση φέρει «ιδιαίτερη ευθύνη».

43 Οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν μπορούν συνεπώς να εγκρίνουν παρεμβάσεις που ενέχουν τον κίνδυνο μόνιμης αλλοίωσης των οικολογικών χαρακτηριστικών των τόπων οι οποίοι περιλαμβάνουν τύπους φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας. Αυτό συμβαίνει π.χ. στην περίπτωση που η παρέμβαση ενέχει τον κίνδυνο εξαφάνισης ή μερικής και ανεπανόρθωτης καταστροφής ενός τύπου φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας που περιλαμβάνεται στον οικείο τόπο (βλ., όσον αφορά την εξαφάνιση ειδών προτεραιότητας, τις προαναφερθείσες αποφάσεις της 20ής Μαΐου 2010, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 21, και της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 163).

44 Όσον αφορά την εκτίμηση που πραγματοποιείται κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους, διευκρινίζεται ότι δεν πρέπει να παρουσιάζει κενά και πρέπει να περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις, ώστε να αίρεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονική άποψη, ως προς τις επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο προστατευόμενο τόπο (βλ. επ' αυτού την προαναφερθείσα απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 100 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν η εκτίμηση των επιπτώσεων επί του τόπου ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτές.

45 Υπενθυμίζεται ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης ο ΤΚΣ του Lough Corrib χαρακτηρίστηκε ως τόπος που περιλαμβάνει έναν τύπο οικοτόπου προτεραιότητας λόγω κυρίως της παρουσίας ασβεστολιθικών πλακών στον τόπο αυτό, δηλαδή ενός φυσικού πόρου ο οποίος, αν καταστραφεί, δεν μπορεί να αντικατασταθεί. Αν ληφθούν υπόψη τα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω, ο στόχος διατήρησης συνίσταται επομένως στη διατήρηση των συστατικών χαρακτηριστικών του εν λόγω τόπου σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, δηλαδή στην παρουσία ασβεστολιθικών πλακών.

46 Επομένως, αν η αρμόδια εθνική αρχή, κατόπιν της δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων ενός σχεδίου για έναν τόπο, η οποία πραγματοποιείται κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας για τους οικοτόπους, καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εκτέλεση του σχεδίου αυτού θα οδηγήσει σε μόνιμη και ανεπανόρθωτη απώλεια ολόκληρου ή ενός μέρους ενός τύπου φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας, ο στόχος διατήρησης του οποίου αποτέλεσε τον λόγο για τον χαρακτηρισμό του τόπου αυτού ως ΤΚΣ, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το σχέδιο αυτό παραβλάπτει την ακεραιότητα του εν λόγω τόπου.

47 Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω σχέδιο δεν επιτρέπεται να εγκριθεί σύμφωνα με τη διάταξη αυτή. Στις περιπτώσεις αυτές πάντως η αρμόδια αρχή μπορεί ενδεχομένως να παρέχει την έγκρισή της δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή (βλ. επ' αυτού την προαναφερθείσα απόφαση Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψη 60).

48 Κατόπιν των παραπάνω σκέψεων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα σχέδιο που δεν συνδέεται άμεσα ή δεν είναι άμεσα αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου παραβλάπτει την ακεραιότητα του τόπου αυτού, αν ενδέχεται να εμποδίσει τη διασφάλιση της διατήρησης των συστατικών χαρακτηριστικών του οικείου τόπου που έχουν σχέση με την παρουσία ενός φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας, του οποίου ο σκοπός διατήρησης αποτέλεσε τον λόγο καταχώρισης του τόπου αυτού στον κατάλογο των ΤΚΣ, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής. Για να γίνει η εξακρίβωση αυτή, πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της προφύλαξης.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα σχέδιο που δεν συνδέεται άμεσα ή δεν είναι άμεσα αναγκαίο για τη διαχείριση ενός τόπου παραβλάπτει την ακεραιότητα του τόπου αυτού, αν ενδέχεται να εμποδίσει τη διασφάλιση της διατήρησης των συστατικών χαρακτηριστικών του οικείου τόπου που έχουν σχέση με την παρουσία ενός φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας, του οποίου ο σκοπός διατήρησης αποτέλεσε τον λόγο καταχώρισης του τόπου αυτού στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής. Για να γίνει η εξακρίβωση αυτή, πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της προφύλαξης.

(υπογραφές)